

Романенко Оксана Борисівна
*старший викладач кафедри підприємництва
та бізнес-адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-481-1-19>

ГІБРИДНІ ПРОЄКТИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У сучасних умовах розвитку економіки та соціальної сфери особливу роль набувають інноваційні підходи до управління та фінансування інфраструктурних проєктів. Одним із найбільш ефективних механізмів реалізації таких проєктів є державно-приватне партнерство (ДПП), яке сприяє залученню приватного капіталу до фінансування та управління важливими соціальними та економічними об'єктами. У контексті житлово-комунального господарства (ЖКГ) гібридні моделі ДПП стають важливим інструментом для вирішення проблеми модернізації інфраструктури, поліпшення якості житлових послуг та забезпечення сталого розвитку [1].

Державно-приватне партнерство – це оформлена договором форма узгодженої, конструктивної взаємодії держави (органів місцевого самоврядування) з приватним бізнесом, що передбачає взаємний розподіл ризиків та винагород у спільній діяльності щодо забезпечення поступального економічного розвитку державних (комунальних) підприємств та надання населенню якісних послуг [2].

У міжнародній практиці виділяють такі основні моделі ДПП [3–5]:

- *Концесія* – передача державного об'єкта у тимчасове управління приватному інвестору;

- *Операційний лізинг* – залучення приватного партнера до управління без права власності на активи;
- *Спільне підприємство* – створення державою та бізнесом нового суб'єкта для управління проектом.

Гібридні проекти ДПП – це форми співпраці, що поєднують класичні моделі ДПП з інноваційними фінансовими механізмами, включаючи субсидії, міжнародні гранти та багатосторонні фінансові угоди.

Гібридні проекти ДПП в житлово-комунальному господарстві є комбінацією різних моделей партнерства між державними органами влади та приватними компаніями, що дозволяє максимально ефективно використовувати ресурси обох сторін. Така модель включає не лише фінансові, але й управлінські, технологічні та інші аспекти співпраці. Гібридні проекти можуть поєднувати елементи класичного ДПП та інші підходи, такі як публічно-приватні консорціуми, різноманітні форми концесій або модель спільного підприємства.

Основними характеристиками гібридних проектів є:

- поєднання державного та приватного фінансування;
- використання різних джерел фінансування, включаючи міжнародні донорські кошти;
- гнучке регулювання ризиків між учасниками проекту.

У сфері ЖКГ гібридні проекти можуть бути застосовані в таких напрямках:

- Реконструкція та модернізація інфраструктури. Держава може надавати земельні ділянки або інші ресурси, а приватний сектор інвестує в технології, обладнання та операційну діяльність. Наприклад, модернізація водопостачання або теплозабезпечення.

- Енергоефективність та енергозбереження. Спільні проекти для встановлення енергоефективних систем у житлових будинках або підприємствах ЖКГ. Це можуть бути проекти по встановленню сонячних батарей, модернізації котелень, утеплення будівель.

- Управління комунальними послугами. Державні органи можуть залучати приватних партнерів для організації ефективного

управління житловими комплексами, обслуговування ліфтів, ремонтних робіт або надання послуг з прибирання.

- Інтелектуальні системи управління. Впровадження новітніх технологій, таких як «розумні міста», де державні і приватні компанії спільно розвивають інфраструктуру для збору та аналізу даних, що дозволяє оптимізувати надання комунальних послуг.

Гібридні проекти державно-приватного партнерства мають низку переваг, серед яких:

- Диверсифікація джерел фінансування. Поєднання державних коштів, приватних інвестицій та міжнародних грантів забезпечує фінансову стабільність та знижує ризики невиконання проекту.

- Оптимізація розподілу ризиків. Державний сектор може зосередитися на стратегічному управлінні, тоді як приватні партнери беруть на себе операційні та технічні аспекти реалізації проекту.

- Зменшення бюджетного навантаження. Використання приватного капіталу та коштів міжнародних організацій дозволяє реалізовувати масштабні інфраструктурні проекти без значного збільшення державних витрат.

- Підвищення ефективності управління. Приватні компанії часто мають більш ефективні управлінські та інноваційні підходи, що сприяє кращій якості послуг у ЖКГ.

- Можливість впровадження інновацій. Завдяки гібридним моделям державні проекти можуть залучати передові технології та рішення, які не завжди доступні у традиційних схемах фінансування. Приватні компанії часто мають доступ до новітніх технологій і можуть впроваджувати їх у сфері ЖКГ, що дозволяє підвищити якість та ефективність послуг.

- Розвиток місцевої економіки. Такі проекти стимулюють розвиток місцевих підприємств, створюють нові робочі місця та покращують загальну економічну ситуацію в регіоні.

Гібридні форми державно-приватного партнерства успішно застосовуються в багатьох країнах. У Німеччині гібридні ДПП використовуються у сфері управління відходами, де поєднуються приватні інвестиції з державними субсидіями. Так, програма «Public-

Private Waste Management Partnerships» дозволила значно покращити ефективність збору та утилізації відходів завдяки об'єднанню фінансових ресурсів муніципалітетів та приватного сектору.

У США гібридні ДПП активно застосовуються у модернізації водопостачання. Наприклад, проєкт у місті Денвер включав фінансування з федерального бюджету та приватні інвестиції, що дозволило зменшити витрати для споживачів і забезпечити стабільність системи водопостачання.

У Великобританії активно розвиваються проєкти гібридного ДПП у галузі альтернативної енергетики та переробки відходів. Програма «Green Infrastructure Finance» дозволяє залучати як державні, так і приватні кошти для розвитку екологічно чистих технологій, таких як сонячні електростанції та біогазові установки.

В Австралії гібридні моделі ДПП використовуються для модернізації систем громадського транспорту. У проєкті «Sydney Metro» державне фінансування поєднується з приватними інвестиціями, що дозволяє зменшити фінансове навантаження на бюджет та прискорити реалізацію проєкту.

Важливою складовою впровадження гібридних проєктів є розробка фінансових механізмів, які забезпечать залучення приватних інвесторів, а також зменшать фінансові ризики для держави, а саме:

1. Податкові пільги та стимулювання інвестицій: приватним компаніям можна запропонувати податкові пільги або інші фінансові інструменти для зниження ризиків інвестицій, зокрема в енергозбереження або модернізацію інфраструктури;

2. Доступ до дешевих кредитів і грантів: державні органи можуть забезпечити приватних партнерів доступом до дешевого фінансування через міжнародні кредитні організації або створення спеціальних фондів для інвестування в ЖКГ.

3. Використання механізмів проєктного фінансування: це дозволить приватним інвесторам знизити ризики за рахунок залучення багатьох учасників (наприклад, банків, інвестиційних компаній) і диверсифікації джерел фінансування.

Таким чином, гібридні проекти ДПП є перспективним інструментом модернізації ЖКГ, що поєднує фінансову гнучкість та ефективність управління. Вони дозволяють залучати інвестиції та зменшувати навантаження на державний бюджет, однак вимагають належного регулювання та контролю. Успішна реалізація таких проєктів можлива за умов активного залучення міжнародних фінансових інституцій, розширення нормативно-правової бази та впровадження ефективних механізмів ризик-менеджменту. Крім того, міжнародний досвід показує, що гібридні моделі можуть суттєво підвищити якість надання послуг у сфері ЖКГ та сприяти сталому розвитку міської інфраструктури.

Література:

1. Grimsey, D., & Lewis, M.K. *Public Private Partnerships: The Worldwide Revolution in Infrastructure Provision and Project Finance*. Edward Elgar Publishing, 2004.
2. Кайданник О.Б. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття державно-приватного партнерства. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. Чернівці, 2014. Вип. 681. С. 63–68.
3. Zhang, X. Paving the Way for Public-Private Partnerships in Infrastructure Development. *Journal of Construction Engineering and Management*. 2005. No. 131(1). P. 71–80.
4. Koppenjan J., & Enserink B. Public-Private Partnerships in Urban Infrastructures. *European Planning Studies*. 2009. No. 17(1). P. 23–41.
5. Lutz E.H. Public-Private Partnerships in Healthcare Services. *International Health Review*. 2022. Vol. 33. No. 2. P. 112–120.